

Heldinnen

UITGAVE MONA VAN DEN BERG PHOTOGRAPHY

**Doorbreek
het zwijgen**

8 MAART

**INTERNATIONALE
VROUWENDAG**

**'Een lange neus
naar de daders'**

**Help een vrouw,
verander de
gemeenschap**

**Ruimte voor
vrouwelijk
ondernemerschap**

**Werken vanuit
de kracht van
vrouwen**

**De moed om
het anders
te doen**

**Vrouwenrechten
uitgekleed**

Koffi Rosemonde, eigenaresse pluimveebedrijf Foto: Mona van den Berg

COLUMN ANJA MEULENBELT

Heldinnen

Wie mijn heldinnen zijn? Heldinnen... ik hou niet zo van dat woord. Vrouwen die ik hoog heb zitten, die me geïnspireerd hebben, of met wie ik me verwant voel. Dat zijn er veel. Bij sommige vrouwen voel ik dankbaarheid. Ik schreef het al in *De schaamte voorbij*: de vrouwen zonder wie ik nooit het lef had gehad om zo persoonlijk te schrijven, bijvoorbeeld. Kate Millett, van wie ik de titel jatte. Angela Davis, die niet opgeeft. Sylvana Simons, die haar carrière er aan gaf en het lef had om een nieuwe partij te beginnen. Rosa Parks, dan, die bleef zitten in de bus, en niet opstond voor de witte mannen die haar plaats opeisten. Is dat dan geen heldin? Dit is wat er gebeurt met mensen die held worden genoemd, en ongevraagd op een voetstuk worden gehesen: vroeger of later vallen ze tegen. Dan blijken ze toch gewoon maar mensen te zijn geweest. Zo weten we inmiddels dat Simone de Beauvoir, die in een tijd dat er nauwelijks feminisme was een monument van een boek heeft geschreven [*De tweede sekse*], nogal eens in haar whisky zat te wenen als de liefde tegenviel. Fantastisch wat Rosa Parks deed, maar er wordt zelden bij verteld dat ze deel uitmaakte van een beweging voor burgerrechten en dat ze een van vele moedige mensen was. Ik word wel eens een heldin genoemd. Dat is een gemengde ervaring. Schreef ik niet al eerder dat met feminisme niet zo makkelijk te leven valt, en dat ik er niet veel van terecht bracht? Een beetje waardering, oké. Al was het maar dat ik heb volgehouden, net als Angela Davis, en nog steeds actief ben. Tegen onrecht. Niet alleen die vrouwen betreft. Maar ik besef maar al te goed dat ik dat nooit alleen had gekund. Echte heldinnen? Neem mijn vriendin Fatma, uit Gaza, die vijf dochters heeft en besloot dat die nooit zouden trouwen voor ze hun opleiding hadden afgemaakt. Dat is haar gelukt. Vervolgens zorgden haar dochters ervoor dat hun moeder ging studeren en autorijden. Fatma komt nooit in de krant. De alleenstaande moeders in Amsterdam, waarvan een groot deel op of onder de armoedegrens leeft, en tegen de klippen op proberen hun kinderen een betere toekomst te geven, worden meestal zelfs door het feminisme vergeten. En komen alleen in de krant als statische probleemgevallen. Is er een voetstuk groot genoeg voor veertigduizend vrouwen? Of zullen we er eens wat aan doen in plaats van hen heldinnen te noemen? ●

► TEKST ANJA MEULENBELT FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

Doorbreek het zwijgen

Anita Nanhoe (1974) kent de rauwe realiteit die schuilgaat achter de voordeuren in de achterstandsbuurtten in grote steden als Rotterdam en Den Haag. Al ruim zestien jaar richt zij als sociaal onderzoeker haar pijlen op zelfbeschikking en emancipatie van gemarginaliseerde groepen. Met bloed zweet en tranen prikt de kalme Hindoestaanse taboes door, vanuit haar overtuiging dat iedereen het recht heeft zelf te beslissen over eigen lichaam en leven.

► TEKST MARLIES PILON FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

Anita drinkt een chocolademelk met slagroom in Café Engels, pal naast Rotterdam Centraal. Ze valt op met haar paarse mantelpakje, dito oogschaduw en donker gestifte lippen. Ze zegt dat Hindostanen haar te wit vinden, maar dat ze te bruin is om voor autochtoon door te gaan. "Ik beweeg me graag tussen verschillende werelden, voorbij de hokjes." Ze maakt zich zorgen over de afloop van een grote #metoo-zaak in de Hindoestaanse gemeenschap. "Tot het moment dat deze meisjes er anderhalf jaar geleden mee naar buiten kwamen, bestond seksueel misbruik in de Hindostaanse gemeenschap zogenaamd niet. Vertel je als meisje aan je ouders dat een oom, buurman of pandit (priester) aan je heeft gezeten? Dan krijg jij de schuld. En de klappen. Ouders willen naar de gemeenschap toe geen gezichtsverlies lijden. Logisch dat je dan liever zwijgt. Een paar Hindoestaanse meisjes doorbraken

die Indiase taboes en kuisheidsnormen, die tot dan toe een reis van 145 jaar Carabisering (Suriname) en verwestelijking (Nederland) hadden overleefd. Daar is zoveel moed voor nodig."

In de doofpot

Verschillende meisjes hadden Anita afzonderlijk aangesproken naar aanleiding van haar lezingen over emancipatie, en haar verteld over een machtige man in de Hindoestaanse gemeenschap die hen seksueel had misbruikt. Anita is ervan overtuigd dat hij schuldig is. Anita: "Deze meisjes kennen elkaar of elkaars ervaringen niet, maar spraken allen over soortgelijke locaties en seksuele handelingen door dezelfde persoon. Het grote zwijgen was doorbroken. Helaas worden die meisjes nu voor hoer uitgemaakt als ze over straat lopen." Met felle ogen: "De vermeende dader loopt nu nog gewoon rond. Er is sprake van intimidatie en machtsmisbruik. Wat is dit voor boodschap naar de slachtoffers toe?" De politie heeft tot op heden geen onderzoek ingesteld. De allereerste publiekelijke #metoo van de Hindoestaanse gemeenschap in Den Haag lijkt in de doofpot verdwenen. "Het zijn nu de meisjes zelf die onder Hindostanen worden weggehoond. Zij lijden onder eerverlies en stigmatisering, ze kunnen nauwelijks nog over straat. Het is de wereld op z'n kop!"

'Je moet de regie laten bij degene om wie het draait, iemand bepaalt zelf'

Een wijntje om overleden vriend Radjesh te herdenken. Mede dankzij hem is Anita zich ook gaan inzetten voor seksuele diversiteit.

Anita Nanhoe: "Gerechtigheid is soms een strijd van de lange adem."

Anita gelooft nog steeds dat er gerechtigheid komt, dat dit een strijd van de lange adem is. Maar dan moet het stilzwijgen stoppen. "Machtsmisbruik kan alleen voortbestaan als de massa zwijgt. Daarom is #metoo ook zo krachtig. Maar deze man heeft geld en macht, en deinst niet terug om mensen te intimideren." Wat er nu volgens haar

nodig is, is steun. Van Nederlandse organisaties, van witte feministen. "Hoe dit nu afloopt, is ook bepalend voor hoe men in de Marokkaanse, Turkse, Pakistaanse en Somalische gemeenschappen omgaat met seksueel misbruik. Reken maar dat zij dit op de voet volgen."

Emancipatie van binnenuit

Het is een terugkerend thema in haar onderzoek, publicaties, boeken en columns: om te emanciperen is een dragende omgeving nodig. Ze noemt het voorbeeld van Radjesh. Een Surinaamse homoseksuele man die door zijn familie niet werd begrepen, thuis wegliep en al vroeg in de kinderprostitutie in Rotter-

dam belandde. Hij werd een icoon in de Hindoestaanse lhbt-beweging. "Hij was mijn beste vriend, maar werd door weinig mensen begrepen. Radjesh miste liefde en stabiliteit, en bleef daardoor maar wankelen. Afgelopen oktober overleed hij aan een combinatie van verdriet en pillen."

Daarom drinkt ze vandaag, na die chocolademelk met slagroom, een wijntje op haar overleden vriend. Samen met twee vriendinnen uit de homogemeenschap die hem ook goed kenden; de lesbische activiste Anita Chedi Shiwally en Angela Doebar. Omdat hij bijna een half jaar geleden stierf, en gewoon, omdat ze hem missen. Mede dankzij Radjesh is Anita zich ook gaan inzetten voor seksuele diversiteit. Ze is voorzitter van de Rotterdam Pride, en op Europees niveau het enige gekleurde gezicht dat een Pride representeert. Ze maakt een vuist voor meer aandacht voor belangengroepen en etnische diversiteit.

'Taboes doorbreken, daar is moed voor nodig'

Liefdevolle aandacht

Haar geleerde les in al die jaren: echte emancipatie komt van binnenuit, dat heeft tijd nodig. "Het heeft geen zin als er weer een externe beleidsmaker komt vertellen dat iets onjuist is. Je moet de regie laten bij degene om wie het draait, iemand bepaalt zelf. Juist de groep om iemand heen is zo belangrijk, daar moet je inspirerende rolmodellen aan laten zien aan wie mensen zich kunnen spiegelen, ontmoetingen regelen tussen verschillende generaties die op verschillende levels geëmancipeerd zijn. Dat ouders zien dat een gescheiden buurmeisje een leuk leven heeft met haar nieuwe partner, dat een tante haar misbruikte nichtje steunt. Daar kunnen mensen kracht en inspiratie uit putten." Na het overlijden van haar dierbare vriend Radjesh heeft Anita met de zegen van zijn moeder en andere familieleden zijn lichaam gewassen. "Dat was zo mooi. Ik voelde vreugde in die kamer. Alsof hij eindelijk wist dat hij altijd al in het hart van al zijn dierbaren zat." Zijn broer, die hem vroeger nooit accepteerde, belde Anita daarna op om dankjewel te zeggen. "Het heeft gewoon wat tijd nodig dit soort dingen te accepteren, vertelde hij me." Dat raakte haar diep. Anita Nanhoe laat zien dat acceptatie naast tijd ook liefdevolle aandacht nodig heeft. ●

‘Een lange neus naar de daders’

Anke van Dijke en Linda Terpstra bouwden de Vrouwenopvang Friesland uit tot een groot landelijk expertise- en behandelcentrum voor alle vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties, met de trotse naam Fier. “We hadden nooit de ambitie om te groeien. Het enige wat we wilden, was de best mogelijke zorg ontwikkelen voor de slachtoffers.”

► TEKST RENATE VAN DER ZEE FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

Wat ooit begon als de Vrouwenopvang Friesland, groeide uit tot de organisatie Fier, waar mensen terecht kunnen voor hulp bij alle vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Van huiselijk geweld en kindermishandeling tot eergeweld en seksuele uitbuiting. De drijvende krachten hierachter zijn Anke van Dijke en Linda Terpstra, twee vrouwen met een missie, die elkaar kennen uit hun studententijd. Ze studeerden samen sociale pedagogiek en deden jarenlang samen onderzoek op het gebied van opvoeding en ouderschap. En samen bouwden ze de Vrouwenopvang Friesland uit tot een groot landelijk expertise- en behandelcentrum, gevestigd in een indrukwekkend, duurzaam gebouw in Leeuwarden – met dependances in Rotterdam, Den Haag en De Bilt.

“Het gekke is dat we nooit de ambitie hadden om te groeien”, zegt Linda Terpstra. “Het enige wat we wilden, was de best mogelijke zorg ontwikkelen voor de slachtoffers. Ons uitgangspunt waren de maatschappelijke vraagstukken die zich aandienen. Die wezen ons de weg.”

Terpstra en Dijke waren aanvankelijk als onderzoekers betrokken bij de Vrouwenopvang Friesland – ze evalueerden onder meer de toen net opgezette opvang voor jonge slachtoffers van seksuele uitbuiting. In 2005 werden ze interim-directeuren en sindsdien zijn ze niet meer weggegaan.

“Wij begonnen met het intensiveren van de zorg, want we zagen dat bed, bad, en brood niet genoeg was”, vertelt Terpstra. “Lange tijd dacht men in de vrouwenopvang: we bieden slachtoffers van huiselijk geweld gewoon een veilige plek en dan komt het goed. Maar die vrouwen zijn niet alleen slachtoffer, ze zijn ook actor in een systeem waarin

iedereen zijn eigen rol speelt. Het is een interactief proces met een eigen dynamiek, waar kinderen letterlijk kinderen van de rekening zijn. Dus we wilden niet alleen de vrouwen helpen, we wilden systemisch werken. We wilden kijken wat we voor de kinderen konden doen, maar ook gesprekken voeren met partners. Omdat sommige vrouwen best door willen met hun man, ze willen alleen dat het geweld stopt. We kregen dus een heel gelaagd perspectief.”

Hulpaanbod op maat

“Datzelfde gold voor de opvang van slachtoffers van seksuele uitbuiting”, vult Anke van Dijke aan. “Eerst dacht men: die slachtoffers zijn ontsnapt aan een pooier, ze zijn blij dat ze veilig zijn. Maar die meiden bleken complexe problematieken te hebben. Het was een enorme uitdaging. We zagen meiden die keer op keer slachtoffer werden, hartstikke getraumatiseerd, van wie de GGZ zei: die zitten in een crisis, die moeten eerst stabiliseren voor we gaan behandelen. Maar wij dachten: als we nu niet iets doen, wanneer dan wel?”

‘We wilden van die anonimiteit af. Want dat is de wereld op zijn kop: slachtoffers verstoppen voor daders’

Anke van Dijke: “Elk nieuwe ontwikkeling is ingegeven door cliënten die aan de voordeur stonden.”

Linda Terpstra: "Geweld is een interactief proces met een eigen dynamiek."

Terpstra: "Wat wij willen bieden is integrale, holistische zorg. Trauma-behandeling is belangrijk, maar er zijn meer dingen belangrijk, zoals onderwijs, sporten en gezond eten. We willen die meiden een liefdevol leef- en leerklimaat bieden. Om te beginnen moet dat tip top in orde zijn. Dat is het allermoeilijkste wat er is: we proberen een goed, positief gezinssysteem na te bootsen." Doordat Terpstra en Van Dijke met hun zorgaanbod reageerden op maatschappelijke problemen die zich aandienen, breidde Fier zich steeds verder uit. Bijvoorbeeld met een opvang voor slach-

offers van eergeweld. Van Dijke: "Een politieman belde over een meisje dat door haar ouders met eergeweld werd bedreigd. Hij zei: ik kan haar binnen de jeugdzorg niet kwijt, want er is met haar niets aan de hand, het zijn haar ouders die gewelddadig zijn. Ze hoorde ook niet thuis in een Blijf-huis met volwassen vrouwen en we vonden dat we een meisje uit een eercultuur niet konden onderbrengen tussen meisjes die seksueel uitgebuit waren. Als haar ouders daar achter zouden komen, zou het probleem alleen maar groter worden. Bovendien hebben die meisjes

een ander hulpaanbod nodig. Toen hebben we Zahir opgezet, een afdeling voor slachtoffers van eergeweld. Elk nieuw onderdeel van Fier dat we ontwikkelden, is ingegeven door cliënten die aan de voordeur stonden. Zo gaan we binnenkort beginnen met een afdeling voor seksueel uitgebuite jongens."

Statement

Doordeweeks leidden ze een zorginstelling, maar in het weekeinde werkten Van Dijke en Terpstra aan publicaties waarmee ze de problemen die ze zagen aan de orde wilden stellen.

'We proberen een goed, positief gezinssysteem na te bootsen'

Hun eerste boek over seksuele uitbuiting van minderjarigen, 'Publiek geheim: jeugdprostitutie' (2006), stuitte aanvankelijk op ongelof. Terpstra: "We schreven: dit is een immens maatschappelijk probleem. Mensen vonden dat we overdreven. Helaas hebben we gelijk gekregen."

De wens om maatschappelijke problemen aan de orde te stellen, leidde uiteindelijk tot de oprichting van het Centrum Kinderhandel Mensenhandel (CKM). Terpstra: "Wij hebben als zorginstelling natuurlijk niet de opdracht om problemen te agenderen. Daarom hebben we het CKM opgericht: een team mensen dat zich structureel met onderzoek en agendering van mensen en kinderhandel bezig houdt. Ik ben zo blij dat het gelukt is daar financiering voor te vinden – met dank aan de PostcodeLoterij."

In 2012 zette Fier een grote stap: het oude hoofdbureau van politie in Leeuwarden kwam leeg te staan en Van Dijke en Terpstra besloten het gebouw te verbouwen tot de Veilige Veste: een nieuw, duurzaam onderkomen voor Fier. Tot dan toe was Fier altijd gehuisvest geweest op geheime adressen. Maar doordat het nieuwe politiebureau naast de Veilige Veste kwam te staan, was dat niet meer nodig. Terpstra: "We wilden van die anonimiteit af. Want dat is de wereld op zijn kop: slachtoffers verstopten voor ouders. De Veilige Veste is een statement: hier zitten we. Die geheime adressen, dat was zo deprimerend. Dan zat je ergens en dan werd het adres bekend en kon je weer op zoek naar huisvesting. Dan geef je dus voortdurend aan de ouders de boodschap af: jongens, jullie trekken aan het langste eind. Maar de Veilige Veste is één lange neus naar de ouders."

Ondertussen zijn Terpstra en Van Dijke bezig met een tweede Veilige Veste in Capelle aan den IJssel. "Het wordt weer een duurzaam gebouw", zegt Terpstra. "Maar duurzaamheid zit voor mij niet alleen in gebouwen, maar ook in het ontwikkelen van zorg die op de lange termijn effect sorteert."

Anke van Dijke is nu 61, Linda Terpstra 63, maar ze peinen er niet over om het rustiger aan te doen. "Ik ga door tot ik er bij neerval", zegt Terpstra. "Anke en ik hebben deze opdracht op ons genomen en we hebben een paar mooie stappen gezet. We bieden zorg, we stellen vraagstukken aan de orde, maar we hopen ook dat het geweld een keer gaat stoppen of tenminste merkbaar minder wordt. Onze klus is nog lang niet geklaard." ●

Ruimte voor vrouwelijk ondernemerschap

Liss Perez zet zich al dertig jaar in voor de ontplooiing van haar landgenotes.

Een land dat vooruit wil komen, geeft vrouwen de ruimte om te ondernemen; dat is de boodschap van een nieuw wetsvoorstel in Guatemala. Met eerlijke toegang tot scholing, microkredieten en grond kunnen vrouwen hun families én de gemeenschap uit de armoede helpen. "Ik geloof dat we door de juiste omstandigheden te creëren, vrouwen kunnen laten floreren."

► TEKST TIALDA VELDMAN
FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

Via het stampende verkeer van Guatemala City bereik je de Guatemalteekse gemeente Mixco. Hier maakt de kakofonie van verkeer, winkelcentra en cafés plaats voor de rust van het kinderdagverblijf van Liss Perez. "Deze kinderopvang ben ik begonnen voor het inkomen", zegt Perez enthousiast. "Het geld gebruik ik voor de lokale vrouwenorganisatie die ik samen met andere vrouwen heb opgericht." Al dertig jaar zet Perez zich in voor de ontplooiing van haar landgenotes. "Ik geloof dat we door de juiste omstandigheden te creëren, vrouwen kunnen laten floreren", zegt Perez. "En dat vrouwen zo hun bijdrage aan de Guatemalteekse economie kunnen leveren." Dat vrouwen daarbij best een handreiking kunnen gebruiken, weet Perez als geen ander. In plaats van buiten te voetballen, zoals ze als kind graag deed, dwongen de omstandigheden haar als 14-jarige om thuis voor haar broertjes te zorgen. De burgeroorlog die Guatemala 36 jaar lang verscheurde (zie kader), liet zijn

Teresa Lopez: "Ik heb mijn 5 dochters geleerd hoe belangrijk het is om te werken en te blijven leren."

Met haar organisatie wil Floridalma Lopez ervoor zorgen dat de traditionele textielproductie blijft innoveren, met respect voor traditie.

sporen na in de familie en Perez stond er al vroeg alleen voor. Toch lukte het haar om een opleiding te volgen en aan de slag te gaan. Nu kan ze andere vrouwen helpen om hetzelfde te doen. "De ontwikkeling van vrouwen is cruciaal voor de ontwikkeling van dit land."

BURGEROORLOG IN GUATEMALA

Na ruim 36 jaar oorlog eindigde op 29 december 1996 het interne gewapende conflict dat Guatemala dertig jaar lang teisterde. Een door de VN benoemde commissie schatte dat aan het einde van de oorlog 200.000 mensen zijn gedood, 45.000 mensen zijn verdwenen en 100.000 mensen zijn ontheemd. Met name de oorspronkelijke Indiaanse bevolking werd slachtoffer.

Toegang tot de arbeidsmarkt

Perez is niet de enige Guatemalteekse die er zo over denkt. De wens om economisch onafhankelijk te zijn, zit diep bij veel vrouwen in dit Midden-Amerikaanse land. Guatemala is een van de armere landen van de regio. De tegenstellingen tussen arm en rijk zijn groot, net als de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen, zeker in de rurale gebieden. En hoewel de gendergelijkheid volgens de Verenigde Naties (VN) al wat is toegenomen, zijn het nog vaak de mannen die de inkomstenbronnen beheren en beslissingen nemen.

Onder aanvoering van parlementslid Sandra Moran dienden verschillende vrouwenrechtenorganisaties daarom een wetsvoorstel in om de economische positie van vrouwen in het land te versterken. Als de wet wordt aangenomen, moeten vrouwen via krediet en training betere toegang krijgen tot de arbeidsmarkt. Een van de vrouwenorganisaties die het initiatief wetsvoorstel volmondig ondersteunt is Teresa. Deze sociale onderneming ligt verscholen achter

de heuvels van Patzun, ten westen van Guatemala City. Te midden van een groep vrouwelijke medewerkers en bergen vol kleurrijk textiel, stelt Floridalma Lopez haar moeder, Teresa Lopez, voor; zij is de inspiratiebron van deze organisatie.

Traditie beschermd

Gehuld in traditionele kleding en met trotse blik, vertelt Teresa Lopez hoe zij met de productie en verkoop van textiel haar vijf dochters eigenhandig heeft grootgebracht. "Ik heb ze altijd geleerd hoe belangrijk het is om te werken en te blijven leren. Om persoonlijk en economisch onafhankelijk te zijn." Met succes, zo blijkt, want inmiddels bekleden alle Lopez-dochters belangrijke posities bij ministeries en overheidsinstellingen. Om ervoor te zorgen dat de oeroude kennis over kleur en weefpatronen - die generatieslang van moeder op kind is doorgegeven - niet verloren gaat, hebben de dochters op hun beurt de organisatie Teresa opgericht. Zo willen ze ervoor zorgen dat de traditionele textielproductie blijft innoveren met respect voor traditie.

WETSVOORSTEL: VROUWEN NEMEN LOT IN EIGEN HANDEN IN GUATEMALA

Sandra Moran is parlementslid in Guatemala en initiatiefneemster van een wetsvoorstel dat de economische onafhankelijkheid van vrouwen moet versterken. De wet is opgesteld door verschillende vrouwenrechtenorganisaties in Guatemala en heeft als doel om vrouwen betere toegang te geven tot ondernemerschap en de midelen waarmee ze zichzelf kunnen ontwikkelen; zoals scholing, kapitaal en land. De wet LeyDem ('Ley de Desarrollo Economico de las Mujeres') werd in mei 2018 ingediend maar is vooralsnog niet aangenomen.

Elena Juarez: "We zijn zelfvoorzienend en daarmee inspireren wij andere vrouwen."

De familie Lopez heeft goede hoop dat het nieuwe wetsvoorstel wordt aangenomen. "Zodat er een markt wordt gecreëerd waarin wij worden gezien als serieuze spelers."

CARE en de H&M Foundation ondersteunen de vrouwen bij dit innovatieve ondernemerschap

Welkome afwisseling

Dat het veel zelfvertrouwen kan geven om financieel onafhankelijk te zijn, bewijzen ook de vrouwen van collectief Balanya. In de groene heuvels van Chimaltenango kweken zij champignons. En voor het merendeel van de twaalf ondernemers is het heel belangrijk dat ze nu zeggenschap over hun eigen inkomen hebben. De champignons van Balanya worden gekweekt op het afval van de bonenteelt dat na de oogst gebruikt wordt voor het maken van organisch mest. Hulporganisatie CARE en de H&M Foundation ondersteunen de vrouwen bij dit innovatieve ondernemerschap. Met trainingen, kapitaalondersteuning en marktonderzoek helpen ze de onderneming verder te groeien. De champignonkweek, zegt kweeksters Elena Juarez, biedt vrouwen niet alleen een inkomen; maar ook een welkome afwisseling op het zware werk op het land. Juarez: "Zo laten wij zien wat het betekent om zelfvoorzienend te zijn", zegt ze trots. "En zo willen wij andere vrouwen inspireren." ●

CARE STIMULEERT VROUWELIJK ONDERNEMERSCHAP

Samen met de H&M Foundation helpt CARE vrouwen in Guatemala en in andere landen een bedrijf op te starten. Met ondernemings-trainingen en kapitaal worden vrouwen gestimuleerd hun eigen toekomst vorm te geven. Sales, businessvaardigheden en financiën; alle vaardigheden die nodig zijn om een succesvol bedrijf te runnen komen voorbij.

| 'Met deze wet wordt een markt gecreëerd waarin vrouwen worden gezien als serieuze spelers'

Uit liefde voor kippen

Het doorbreken van de vicieuze cirkel van armoede

Koffi Rosemonde met haar kippen. "Trots dat ik zelf voor mijn kinderen kan zorgen."

Met microfinanciering kunnen vrouwen een eigen bedrijf starten dat hen en hun gezin uit de armoede trekt. CARE helpt ze concreet handen en voeten te geven aan hun dromen.

► TEKST EMMA LANGBRIDGE FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

Als we via de poort het erf van Koffi Rosemonde (35) betreden, worden we begroet door kinderen op blote voeten, geiten, vechtende honden en een stel eenden dat de kippen opjaagt. Het is een echt boerenerf in het centrum van Bouaké, één van de grootste steden van Ivoorkust. Kalm en vol zelfvertrouwen stapt ze door de chaos naar voren om ons te begroeten. Rosemonde groeide op in extreme armoede, als één van de zes kinderen van een alleenstaande moeder. Er was nooit genoeg eten en ook is ze nooit naar school geweest. Terugblikkend probeert ze positief te blijven, maar al snel schieten haar ogen vol en geeft ze toe: "Ik

heb geen makkelijke jeugd gehad. Mijn moeder had geen geld en mijn broer ging het dievenpad op. Op een nacht werd hij tijdens een rooftocht doodgeschoten." Nu hoopt ze op een beter leven voor haar eigen kinderen. Rosemonde is financieel verantwoordelijk voor zeven kinderen: drie uit vorige relaties van haar man, twee kinderen van haarzelf uit een eerdere relatie en de twee kinderen die ze kreeg met haar huidige man. De jongste is drie jaar. Een belangrijke rol is weggelegd voor Guei, haar oudste zoon van 13 jaar. Hij haalt water en baadt zijn kleine broertje in een emmer. Verlegen vertelt hij: "Mijn moeder werkt hard voor haar geld. Ik ben trots op haar omdat ze sterk en lief is. Dankzij haar hebben we eten op tafel en kunnen we naar school gaan."

Al op jonge leeftijd leerde Rosemonde ondernemen. In plaats van naar school te gaan, begon ze op haar zesde sinaasappels, snoep en eieren te verkopen om in haar levensonderhoud te voorzien. In de jaren daarna probeerde Rosemonde op verschillende manieren geld te verdienen, maar door de burgeroorlog en economische crisis in Ivoorkust raakte ze steeds verder verstrikt in de schulden.

Grootste uitdagingen

Op 26-jarige leeftijd trouwde ze met Benoît, een twintig jaar oudere fotograaf. Aanvankelijk wilde hij niet dat ze een eigen bedrijf startte; in Ivoorkust heerst bij veel mannen de vrees dat een vrouw haar man zal domineren als zij onafhankelijk wordt. Omdat Benoît

echter de grootste moeite had om alle monden te voeden, ging hij uiteindelijk overstag. Rosemonde ging naar een bijeenkomst van CARE, waar ze ontdekte dat een vrouw met een goed bedrijfsplan succesvol kan zijn. Ze volgde een cursus bedrijfsvoering, werd gesteund bij de ontwikkeling van haar eigen bedrijfsplan en kreeg daarmee een lening tegen een lage rente. Toegang krijgen tot financiering is één van de grootste uitdagingen voor vrouwen in Ivoorkust. De rentetarieven zijn hoog en vrouwen hebben vaak niet de beschikking over het vereiste onderpand. Rosemonde: "Als je geen geld hebt, kun je niets doen. Maar ik was bang om een lening af te sluiten. Ik had gehoord dat je in de gevangenis terecht kunt

De 13-jarige Guei baadt zijn kleine broertje in een emmer.

Het leven is nog steeds niet makkelijk. "CARE geeft me de moed om niet op te geven."

CARE werkt samen met een grote aanbieder van microfinanciering om nieuwe kansen voor vrouwen te creëren

komen als je een lening niet kunt terugbetalen. De banken moeten hun rentetarieven verlagen en andere manieren vinden waarop vrouwen een onderpand kunnen bieden voor een lening." CARE heeft samen met één van de grootste aanbieders van microfinanciering in Ivoorkust gewerkt aan een oplossing voor dit probleem. Deze samenwerking heeft nieuwe kansen voor vrouwen gecreëerd. In minder dan twee jaar hebben 310 vrouwelijke ondernemers leningen afgesloten waarmee zij hun bedrijf laten groeien. Met rentetarieven van 2% per maand – vergeleken met het landelijke tarief van 12% per maand – is het afsluiten van een zakelijke lening ineens een mogelijkheid geworden. Dankzij haar nieuwe lening kon Rosemonde beginnen met het ontwikkelen van haar pluimveebedrijf. "Het was niet eenvoudig om mijn bedrijf te starten,

Rosemonde is financieel verantwoordelijk voor zeven kinderen.

maar ik moest mijn familie onderhouden. CARE gaf me de moed niet op te geven."

Het is nog vroeg in de ochtend wanneer wij de boerderij bezoeken. Honderden kippen verzamelen zich kakelend om haar heen, gretig uitkijkend naar het water en het voer dat Rosemonde uitdeelt. Vol trots vertelt ze dat deze boerderij haar grootste prestatie is: "Ik ben blij dat ik nu vrij ben om te doen wat ik wil. Ik ben trots dat ik voor mijn gezin en mijn kinderen kan zorgen."

Rosemonde maakt duidelijk veel indruk op de mensen om haar heen. Ze vertelt dat andere mensen in haar buurt naar haar toe komen voor advies en financiële ondersteuning. Jacob Niamien van

CARE voegt daaraan toe: "Ze is een heldin omdat ze een inspiratiebron is voor andere vrouwen, en zelfs voor mannen. Ook mannen willen van haar leren en worden zoals zij." Rosemonde zou ieder kind en iedere jongere in Bouaké wel willen helpen als ze de middelen daartoe zou hebben. Maar het leven is nog steeds niet makkelijk.

Kwetsbaar

Er is ook een andere kant aan het verhaal. Als kostwinner in het gezin, roept ze felle jaloezie op bij haar man. Dat is een veel voorkomend probleem in Ivoorkust. CARE werkt er hard aan mannen voor te lichten over de voordelen van economisch onafhankelijke vrouwen.

"Dankzij mama hebben we eten op tafel en kunnen we naar school gaan."

Als kostwinner roept Rosemonde bewondering én jaloezie op.

Ook ondersteunt CARE vrouwen in geval van huiselijk geweld. Rosemonde: "Mijn man is niet dankbaar, ondanks alles wat ik doe. Hij kan mijn succes niet waarderen. En het staat hem niet aan dat ik betaal voor alle voeding en de school voor de kinderen. Als ik door ziekte even niet in staat ben om te werken, vraag ik hem om ondersteuning om de kinderen te voeden, maar hij geeft me maar een paar munten." Ze lijkt moederziel alleen terwijl de tranen langs haar gezicht stromen. Ze voegt eraan toe: "Ik heb geen vrienden, omdat ik bang ben om mijn problemen te delen." Rosemonde mag dan haar kwetsbare kant hebben laten zien, opgeven zal ze nooit doen. Ze is vastbeslotener dan ooit tevoren om haar kinderen een betere start in het leven te geven. Als ze haar blik op het platteland rondom haar richt, vertelt ze over haar droom. Ze heeft toestemming van de hoofdman om een boerderij te bouwen op dit stuk grond. Daar kan ze kippen, varkens en konijnen houden. Met haar ijzeren vastberadenheid zal deze vrouw haar dromen waarmaken. "Je moet passie hebben voor je werk, anders zul je nooit slagen." ●

Nothando, een heldin

Ze kwam als au-pair naar Nederland om "haar blik te verruimen en meer van de wereld te zien". Tijdens haar verblijf in Nederland werd ze verliefd op de Nederlandse Stefan. Ze krijgen samen een zoon. Wat begon als een sprookje, eindigt in een nachtmerrie. Vorig jaar ontvluchtte ze haar gewelddadige man, met haar zoon verblijft ze al 8 maanden veilig in het Oranje Huis van Blijf Groep, waar opvang en ondersteuning wordt gegeven aan vrouwen (en mannen) die vluchten voor huiselijk geweld. Het vergt veel moed om uit een gewelddadige relatie te vluchten en de stap te zetten naar een leven zonder geweld. ●

► FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

13 HELDINNEN

45 JAAR BLIJF GROEP

Werken vanuit de kracht van vrouwen

Het eerste Blijf-van-mijn-lijf huis werd 45 jaar geleden opgericht, gerund door vrijwilligers op een locatie die strikt geheim was. Tegenwoordig heeft Blijf Groep 5 locaties in Noord-Holland en Flevoland met per jaar zo'n 500 cliënten in de opvang en 3500 ambulante cliënten. Ook in de aanpak is veel veranderd. Een tweegesprek met Blijf Groep-bestuurder Hanneke Bakker en cliënt Miriam Bos. "Zonder Blijf Groep had ik het niet gered. Echt niet."

► TEKST RENATE VAN DER ZEE FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

'Het belangrijkste was de erkenning. Dat iemand tegen je zegt: 'Je bent niet gek, het is erg.'

"H et begon tijdens de tweede feministische golf, met vrouwen die als vrijwilligers opkwamen voor andere vrouwen. Die richtten in 1974 het eerste Blijf-van-mijn-lijf huis op. Sindsdien is er veel veranderd", vertelt **Hanneke Bakker**, directeur-bestuurder van Blijf Groep. "De vrouwenopvang zat lange tijd op geheime locaties. Dat beleid hebben we losgelaten. Niet zomaar, maar vanuit een inhoudelijke visie. In 2004 maakten we een afschuwelijk incident mee: een vrouw werd neergeschoten voor het geheime adres van de opvanglocatie in Zaandam. Toen begon het besef dat we met geheime adressen niets oplosten. Het idee van het Oranje Huis ontstond: vrouwenopvang die duidelijk in het straatbeeld aanwezig is. Slachtoffers van geweld hoeven we niet te verstoppen. Wel veilig, niet geheim." Cliënt **Miriam Bos**: "Toen ik in 2016 bij Blijf Groep terecht kwam, dacht ik dat het op een geheim adres was. Het gaf ergens een heel prettig gevoel, dat je verstopt zit. Ik schrok toen ze mijn ex-man gingen bellen om te vertellen waar ik zat. Maar toen het werd uitgelegd, begreep ik het beter, en het helpt dat die panden zo goed beveiligd zijn. Door die open aanpak wordt namelijk heel veel helder: als je partner met veel bombarie verhaal komt halen, wordt duidelijk dat er een andere oplossing nodig is dan als je partner zegt dat hij op gesprek wil komen. En bovendien moet je verder, je kunt je leven niet in het geheim blijven leiden. Je kunt je niet blijven verstoppen."

Oranje Huis Aanpak

Hanneke: "Bij die openheid hoort een hele aanpak, die systeemgericht is. Daarbij bekijken we met het hele netwerk van de vrouw: wat kunnen we doen om de situatie veilig te krijgen? De vrouw is daarbij ook vrij om twijfels te uiten en te zeggen dat ze misschien toch terug naar haar partner wil. In de beginperiode van de vrouwenopvang was dat not done; je ging niet terug. Punt. Maar desondanks waren er vrouwen die wel terug gingen en dan stopte de hulp. Veel vrouwen zitten met die twijfel, dat hoor ik bijna iedereen zeggen. Heb jij daar ook last van gehad, van die twijfel?"

Miriam: "Nee, dat heb ik nooit gehad. Maar ik kan me wel voorstellen dat sommige vrouwen twijfelen, omdat het moeilijk is om vol te houden als je in een opvanghuis zit. Je zit in een andere

Blijf Groep-bestuurder Hanneke Bakker
Foto: eigen archief

stad waar je niemand kent, je voelt je hartstikke eenzaam, je zit met allemaal vragen en met veel onzekerheid. Dan kan er een moment komen dat je toch maar terug gaat. Dat is dan vreselijk, maar je weet wel waar je aan toe bent. En veel vrouwen hopen op beterschap. Ik heb een keer een vrouw gesproken, die was al drie keer terug gegaan en die ging wéér terug. Daar schrok ik van. Aan de andere kant heb ik wel iets vergelijkbaars gedaan. In het begin van onze relatie is mijn ex-man al vanwege huiselijk geweld door de politie uit huis gehaald. Daarna ben ik toch met hem getrouwd. Het heeft me uiteindelijk drie jaar gekost om weg te komen. Vanaf het moment dat ik dacht: dit houd ik niet vol, ik moet echt weg, heeft het me drie jaar gekost."

Isolement doorbreken

Hanneke: "Gemiddeld duurt het zeven jaar voordat vrouwen die stap zetten. Zo ingewikkeld is het."

Miriam: "We waren negen jaar samen. Als er een uitbarsting was geweest, ging het een tijdje goed en dan ging het weer compleet mis. Op een gegeven moment zag ik weer zo'n uitbarsting aankomen en toen dacht ik: of ik maak er een eind aan of ik ga nu weg. Mijn kinderen werden ouder en ik kreeg steeds meer in de gaten wat voor impact het op hen had. Ik probeerde het te verstoppen en goed te praten, maar op een gegeven

moment lukte dat niet meer. Ik ben ontzettend dankbaar dat ik die stap heb gezet."

Hanneke: "Deze vrouwen zitten vaak in een isolement. Niemand weet van het geweld, de man gaat mee naar de huisarts als er iets is. Het is een heel geïsoleerd bestaan. Dat breken wij open, wij betrekken iedereen om de vrouw heen. We vragen de vrouw hoe haar netwerk er uitziet en wie we kunnen inzetten om het veilig te maken. Want als het netwerk van de vrouw op de hoogte is, ontstaat ook sociale controle."

Miriam: "Het klopt dat je volkomen geïsoleerd raakt, ik had geen vrienden meer over."

Hanneke: "Waardoor je afhankelijkheid en de macht van de pleger groter wordt. Het versterkt elkaar. Op het moment dat het geweld besproken wordt met het netwerk van de vrouw, doet dat ook iets met de pleger. Die wordt zichtbaarder."

Miriam: "Je raakt in die situatie zo jezelf kwijt. Je weet niet meer of wat jij ziet en denkt wel klopt. Je moet jezelf ergens weer terug zien te vinden. Daar heeft Blijf Groep me echt mee geholpen. De weerbaarheidstraining heb ik twee keer gedaan. Ik dacht: die kan ik dubbelop gebruiken. Ik wist niet meer hoe ik naar mijn lichaam en naar mijn verstand moest luisteren. Door onder andere die weerbaarheidstraining leerde ik er weer te 'zijn'. Blijf Groep regelde een school voor de kinderen. Ik kreeg goede gesprekken met een maatschappelijk werker. Maar het belangrijkste was de erkenning. Dat iemand tegen je zegt: je bent niet gek. Het is erg. Zonder Blijf Groep had ik het niet gered. Echt niet."

Hulp aan vrouwen, kinderen én plegers

Hanneke: "We werken hier vanuit de kracht van de vrouwen. Daarom is er in de gebouwen ook een strikte scheiding tussen wonen en hulp. Het zijn geen gemeenschappelijke voorzieningen, iedereen heeft zijn eigen appartement. Dat maakt dat de vrouw ervaart om een eigen huishouden te hebben waar ze voor moet zorgen. De hulpverleners lopen niet door je huis heen. Want alles is gericht op zelfstandig verder kunnen."

Miriam: "Soms voelt het alsof je één stap vooruit doet en tien achteruit. Er komt zoveel op je af, er is zoveel onzekerheid. Waar ga ik wonen? Waar kom ik terecht? Maar ik ben er. Na zes maanden begeleid wonen, heb ik een eengezinswoning

Miriam: "Vanaf het moment dat ik dacht: dit houd ik niet vol, heeft het me drie jaar gekost voordat ik vertrok bij mijn gewelddadige ex-man."

gevonden en ik heb sinds vorige week een baan als secretaresse. Ik heb nog steeds psychologische hulp, maar ik ben zeker op de goede weg."

Hanneke: "Haar verhaal is een succesverhaal, dat moet ik er wel eerlijk bij zeggen. Zij is een voorbeeld van hoe we het voor iedereen zouden willen. Begeleid wonen duurt vaak langer omdat het moeilijk is een zelfstandige woning te vinden. Niet iedereen vindt ook even makkelijk een baan. Die psychologische hulp is belangrijk, omdat 75 procent van onze cliënten meerdere jeugdtrauma's heeft. We willen ook hulp bieden aan hun kinderen, want die zijn getuige geweest van het geweld. En aan de plegers. Want als er niets gebeurt met de plegers, gaan die in een nieuwe relatie hetzelfde doen. Die hulp willen we de komende jaren versterken."

Miriam: "Maar de pleger moet wel willen meewerken. Mijn ex-man vindt bijvoorbeeld niet dat hij fout is geweest. Hij vindt ook dat ik zijn kinderen op een legale manier heb gekidnapt."

Hanneke: "Het raakt me als ik jou zo zie, Miriam. Het zijn echt grote life events waar we het over hebben. Ik ben trots op wat je vertelt en het bevestigt de keuzes die we maken in ons beleid."

Miriam: "Ik ben inmiddels met werken begonnen en het is pittig. Ik heb er af en toe een traantje om gelaten, van kan ik het allemaal wel, en dat zal ik ongetwijfeld nog wel een paar keer doen. Maar het voelt onwijs goed. Ik ben weer mezelf. Ik was gewend dat ik overal toestemming voor moest vragen. Toen ik net bij mijn ex-man weg was, compenseerde ik dat door anderen steeds weer te vragen wat ik moest doen. Ik vraag nu bijna niemand meer wat. Ik vertrouw mezelf veel meer. En door alle hulp die ik heb gekregen, ben ik er zeker van: ik zal nooit meer kiezen voor zo'n man." ●

Vanwege privacyredenen is de naam Miriam Bos gefingeerd.

Blijf Groep helpt huiselijk geweld te stoppen. Ieder jaar zijn er in Nederland 200.000 slachtoffers van ernstig huiselijk geweld. Geen enkele andere vorm van geweld komt zó vaak voor. Blijf Groep biedt hulp aan alle betrokkenen die te maken hebben met huiselijk geweld: slachtoffers, getuigen, plegers en kinderen. Blijf Groep biedt, coördineert en organiseert directe hulp op maat, thuis of in de opvang, aan iedereen die met dit soort geweld te maken heeft. Met deze hulp vinden vrouwen de kracht om hun leven weer in eigen hand te nemen.

Hulp nodig?
Bel 088 234 2450
www.blijfgroep.nl

Ontwikkelingsmodel vanuit dialoog

Vrouwen empoweren – daar ligt een belangrijke focus van CARE Nederland. Bijvoorbeeld door hen te ondersteunen bij het opzetten van een eigen bedrijf. “Het is mooi om te zien hoe zo'n simpel project een verandering in gang zet en de hele gemeenschap sterker maakt.”

► TEKST RENATE VAN DER ZEE FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

Reintje van Haeringen, directeur CARE Nederland: “We stellen altijd de vraag: profiteren vrouwen hiervan of niet?”

‘Vrouwen hoeven hun succes niet op mannen te bevechten, er is ruimte voor allebei’

“Wij staan voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen, en om dat te bereiken moet je vaak vrouwen empoweren”, zegt Reintje van Haeringen, directeur van CARE Nederland. “We doen dat omdat we vinden dat vrouwen daar recht op hebben, maar ook omdat we grote kansen voor die vrouwen zien. Als ze eenmaal een steuntje in de rug krijgen, pakken ze dingen enorm snel op. Als je vrouwen helpt om bijvoorbeeld een eigen bedrijf op te richten, krijgen ze ook een sterkere positie in hun familie en in hun gemeenschap. Vrouwen zijn bovendien geneigd om, als ze iets ondernemen, er voor te zorgen dat dat ook ten goede komt aan hun kinderen en hun mannen. Dus het is niet alleen een kans voor die vrouwen, maar voor iedereen om hen heen. Het is mooi om te zien hoe zo'n simpel project een verandering in gang zet en de hele gemeenschap sterker maakt.”

CARE biedt in tal van landen over de hele wereld verschillende vormen van hulp om gemeenschappen in kwetsbare omstandigheden veerkrachtiger te maken. Het kan gaan om hulp aan mensen om zich te beschermen tegen de effecten van klimaatverandering of om ondersteuning bij het opzetten van lokale organisaties waardoor mensen meer inspraak krijgen. Het kan ook gaan om humanitaire hulp in noodsituaties. “Maar we kijken bij het verlenen van hulp altijd naar het effect op vrouwen. We stellen altijd de vraag: profiteren vrouwen hiervan of niet?”

Dromen en ambities

In verschillende landen ondersteunt CARE vrouwen bij het opzetten van een eigen bedrijf. Daarover kan Van Haeringen mooie verhalen vertellen. “In Peru werken we met groepen plattelandsvrouwen die in een gebied wonen waar veel toeristen langs komen. Toen we begonnen met het project, schoven die vrouwen hun mannen naar voren, maar toen we duidelijk maakten dat we met hen wilden werken, kwamen ze beetje bij beetje tevoorschijn. Die vrouwen produceerden koffie, verbouwden groente en maakten souvenirs. Met onze hulp konden ze hun economische activiteiten verbeteren. Een jaar later kwamen die vrouwen, die zich eerst verstopten achter hun mannen, hun huis uitrennen om te laten zien wat ze gemaakt hadden. Ze vroegen wanneer we gingen praten over het vermarkten van hun producten, want ze wilden ze anders verpakken om ze aantrekkelijker te maken voor de toeristen. Ze wilden dat hun koffie de hele wereld over ging. Die vrouwen gin-

gen dromen over hun toekomst. In één jaar tijd gingen ze van 'vraag het maar aan mijn man' naar 'ik wil nog veel verder gaan'. Ze ontwikkelden dromen en ambities waarvan ze eerst dachten dat ze er geen recht op hadden.” Ook in Ethiopië, in de sloppenwijken van Addis Abeba, ging CARE met een groep vrouwen aan de slag. Zij hadden hun spaargeld bij elkaar gelegd, zodat ze een eigen kapitaal hadden waaruit de leden van de groep konden lenen. Van Haeringen: “Het waren powerhouses van vrouwen die net hadden ontdekt dat ze ideeën hadden en dat ze die ook konden uitvoeren. Toen ze enkele maanden bezig waren, vroeg ik: wat zijn nu jullie verwachtingen van ons? Toen zeiden ze: laat ons maar begaan, wij regelen het wel. Als jullie maar blijven geloven dat wij dit kunnen, want er is nog nooit iemand geweest die tegen ons heeft gezegd: 'ik denk dat jullie zelf een bedrijf kunnen opzetten.’”

Die vrouwen hadden kleine ondernemingen opgezet: de een bakte broden voor feestelijke gelegenheden, de ander hield kippen en verkocht de eieren. Een van de vrouwen ging een soort pap maken, gezond degelijk voedsel, om die in het ziekenhuis te verkopen. “In dat ziekenhuis werd geen eten geserveerd, en iedereen wilde graag die pap hebben in plaats van eten dat door familie op straat gekocht werd. Het was een schot in de roos, ook omdat de patiënten dankzij haar gezond eten kregen. Ze heeft nu mensen in dienst.”

Belangrijk bij dit werk is het betrekken van de mannen, vertelt Van Haeringen. “Als vrouwen een bedrijf opzetten, vinden hun mannen daar iets van. Want die vrouwen hebben ook kinderen en een huishouden, dus daar gaat iets wringen. Wij hebben het dan met die vrouwen en mannen over die verandering. We vragen de man: 'waar ben je bang voor, waar ben je boos over?' Dan krijg je een gesprek tussen die twee. Als je zorgvuldig met die mannen en vrouwen omgaat, transformeren ze allebei en veranderen hun relaties ook. Dat zijn de leukste dingen om te zien. Dat die vrouwen meer ruimte krijgen en dat die mannen zien dat zij er ook baat bij hebben. Het is een ontwikkelingsmodel dat in dialoog ontstaat. Vrouwen hoeven hun succes niet op mannen te bevechten, maar er is ruimte voor allebei. Daarvan denk ik diep in mijn hart: als je dat overal zou doen, dan zou de wereld er heel anders uitzien.” ●

Help een vrouw, verander de gemeenschap

De H&M Foundation steunt projecten van CARE waarbij vrouwen uit kwetsbare gemeenschappen hulp krijgen om een eigen bedrijf te beginnen. Directeur Diana Amini vertelt over hoe ze dat doen.

► TEKST RENATE VAN DER ZEE FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

| *'Als je een vrouw helpt, help je de hele gemeenschap'*

"We willen vastgeroeste ideeën over wie een succesvolle ondernemer kan zijn, ter discussie stellen."

"Een van de meest effectieve manieren om armoede te bestrijden, is het economisch empoweren van vrouwen", zegt Diana Amini. Zij is directeur van de H&M Foundation, opgericht en gefinancierd door Stefan Persson, de eigenaar van de kledingketen H&M. Een van de belangrijkste doelen van deze stichting is projecten te ondersteunen die de gelijkheid tussen vrouwen en mannen bevorderen.

"We hebben inmiddels bijna 133.000 vrouwen overal ter wereld bereikt", zegt Amini. "Het is fascinerend om te zien wat de hulp van CARE betekent, niet alleen voor de individuele vrouwen, maar ook hoe ze opeens de school voor hun kinderen kunnen betalen, hoe hun mannen anders naar hen gaan kijken en hoe hun in rol in de gemeenschap verandert."

De H&M Foundation steunt CARE niet alleen met geld, maar ook met publiciteit, zoals bijvoorbeeld met de campagne Foundation 500. Met een knipoog naar de Fortune 500-lijst van voornamelijk witte, mannelijke captains of industry, maakte de H&M Foundation een lijst van opmerkelijke zakenvrouwen die betrokken zijn bij het programma van CARE. "Deze vrouwen zijn niet begonnen in Silicon Valley, maar met helemaal niets", zegt Amini. "Door hen net zo te portretteren als de mannen op de Fortune 500-lijst, wilden we vastgeroeste ideeën over wie een succesvolle ondernemer kan zijn, ter discussie stellen".

Philomene Tia uit Ivoorkust staat bovenaan de Foundation 500-lijst. Ze was een tiener toen ze de zevende vrouw werd van een veel oudere man. Ze kreeg alleen te eten als er wat over was. Om haar situatie te verbeteren, besloot ze pinda's te gaan verbouwen – het startkapitaal dat ze nodig had, verdiende ze door op het land van andere vrouwen te werken. Ze maakte winst met haar pinda's en daarvan zette ze een handel in bevroren vis op. Ze maakte meer winst en begon met het fokken van vee. Van haar spaargeld kocht ze twee mini-busjes om een taxidienst te beginnen. Vandaag de dag is Philomene Tia de eigenaar van het eerste busbedrijf van West-Ivoorkust, en bezit ze een keten van drankwinkels, een hotelcomplex en een veefokkerij.

"Inmiddels is Tia bij de president van Ivoorkust op bezoek geweest om met hem te praten over vrouwelijk ondernemerschap", zegt Diana Amini. "Wanneer vrouwen economisch zelfstandig worden, krijgen ze een stem waardoor wetten en beleid kunnen veranderen. Als je een vrouw helpt, help je de hele gemeenschap." ●

De moed om het anders te doen

Maria in India. Zuster Ann in Kenia. Rachel in Nepal. Het zijn vrouwen die durven op te staan tegen ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Soms met gevaar voor eigen leven. Met een kracht waar je alleen maar respect voor kunt hebben.

► TEKST **CHRISTEL VAN RIJSEWIJK** FOTOGRAFIE **MIVA**

Het is de meest ambitieuze poging van de wereldgemeenschap om het leven van alle mensen op aarde te verbeteren: de acht millenniumdoelen. In 2000 door 189 lidstaten van de Verenigde Naties ondertekend. Millenniumdoel 3: gelijke rechten voor mannen en vrouwen. Hierop is sinds die tijd de minste vooruitgang geboekt. De ongelijkheid is wereldwijd zelfs spectaculair toegenomen.

Toch zijn er veel vrouwen en meisjes die de moed hebben om te blijven strijden voor gelijke rechten voor mannen en vrouwen. Zij zorgen ervoor dat vrouwen en meisjes een stem hebben, dat ze gezien en gehoord worden. In hun families, dorpen, steden, regio's en landen. Deze vrouwen wil MIVA een podium bieden door hen vooruit te helpen, te zorgen dat zij hun belangrijke werk kunnen doen en concreet door hen te ondersteunen met onmisbare vervoers- en communicatiemiddelen.

Samen sterk

In de dorpen op het platteland van India hebben vrouwen nog steeds een achtergestelde positie. Daar spoort Maria vrouwen aan om zich te verenigen in vrouwengroepen. Met een gezamenlijke spaarrekening helpen de vrouwen elkaar een beter bestaan op te bouwen. Een groep kocht voor één van de vrouwen twee geitjes. Met het geld dat zij verdient door melk en kaas te verkopen, kan ze nu het schoolgeld voor haar kinderen betalen. Ze betaalde de geitjes zelfs terug. "Het begon met twee, nu heb ik er elf. Ik kan nu ook wat extra geld inleggen. Daarmee kunnen we een andere vrouw uit de groep ook helpen."

De vrouwen leren elkaar vaardigheden waarmee ze geld kunnen verdienen en motiveren elkaar om ook de meisjes naar school te laten gaan. "De meisjes krijgen zo een kans op een onafhankelijk bestaan, en wij leren weer van onze kinderen." Door de inzet van Maria bereikten de vrouwengroepen al veel in de afgelopen jaren. Ze bouwden een openbaar toilet en

Maria bezoekt de vrouwengroepen op haar scooter.

*'Als een man het kan,
dan kunnen wij het ook!'*

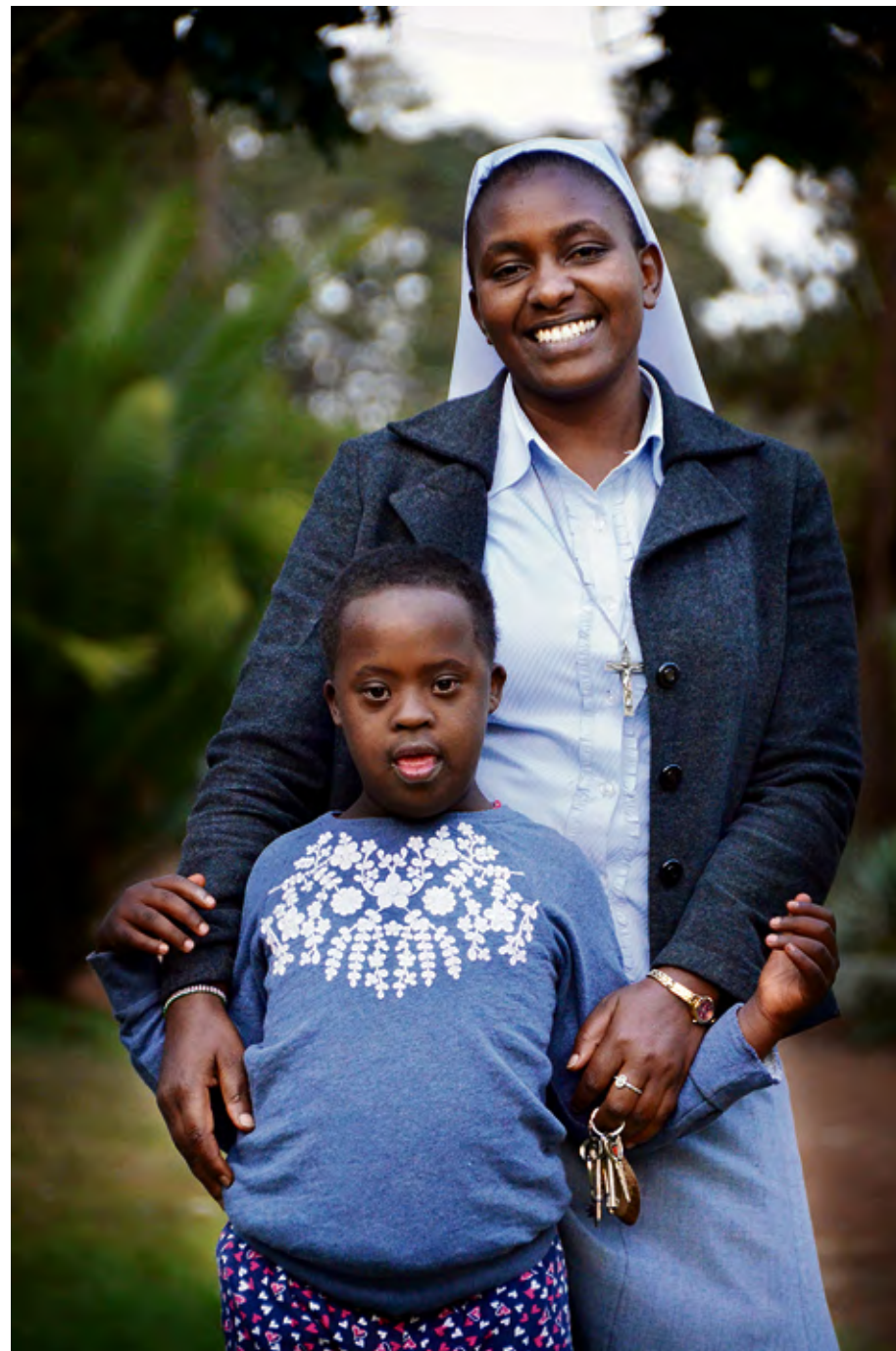

Verpleegkundige Rachel tijdens haar spreekuur in de bergen.

legden straten aan om de dorpen beter bereikbaar te maken. Zoals ze zelf zeggen: 'Als een man het kan, dan kunnen wij het ook!'. Maria: "Vroeger kwamen deze vrouwen niet eens buiten. Nu voelen ze zich gesterkt door elkaar en durven voor zichzelf op te komen." De organisatie van Maria wil ook de vrouwen uit de meer afgelegen dorpen verenigen, zodat ook zij hun eigen kansen kunnen creëren. Met de auto van MIVA bereikt zij nog meer vrouwen.

Weerbaarder de maatschappij in

In Limuru Cheshire Home in Limuru Town, Kenia, ontfermt Zuster Ann zich over meiden met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking. "In Kenia hebben mensen met beperkingen een stigma. Hierdoor ontwikkelen veel kinderen hun capaciteiten niet." In het tehuis wonen afwisselend tussen de dertig en vijftig meisjes van 12 tot 25 jaar oud. Zij krijgen taal- en zangles, leren kleding en tassen maken, wassen en koken. Alles in een warme en beschermende omgeving. "Zij krijgen hier voor het eerst waardering." Hoe snel meiden in de groep worden opgenomen, laat de 11-jarige Mary zien. Het meisje met Downsyndroom is pas een week in Limuru, maar geeft al enthousiast high fives aan iedereen. Zuster Ann vertelt: "Mary is achtergelaten bij haar oma, die iedere dag werkt. Ze was dagelijks urenlang alleen. Ik hoop dat het lukt om Mary basisvaardigheden aan te leren. Daarmee kan ze zichzelf straks beter redden."

Zuster Ann met Mary, een van de meisjes die in het tehuis wonen.

Prooi voor kwaadwillenden

"Veel meisjes die in Limuru een opleiding krijgen, zijn door hun familie verstoten. Ze zijn uitgescholden op straat of zelfs verkracht en mishandeld." De 30-jarige Caithrin werd jaren geleden door haar moeder achtergelaten op de markt. Grotendeels verlamd aan haar linkerkant, kroop ze daar rond. Overdag kreeg ze wat te eten van markt vrouwen, 's avonds legden ze een kleedje over haar heen. Ze was een makkelijke prooi voor kwaadwillenden.

De meisjes in Limuru Cheshire Home leven veilig, maar geïsoleerd in het tehuis. Voor hun toekomst is het juist belangrijk om er op uit te gaan. Met een busje van MIVA gaat zuster Ann op pad met de meiden. Meiden die weer thuis wonen, bezoekt zij regelmatig en kan ze zo beter begeleiden. Alles om ze weerbaarder terug de maatschappij in te laten gaan.

'Zij krijgen hier voor het eerst waardering'

Kliniek in de bergen

Rachel is verpleegkundige en houdt wekelijks spreekuur in de kleine kliniek van de Good Shepherd Sisters in het dal. Een aantal keren per maand rijdt ze met een of twee assistenten en soms een arts naar de afgelegen bergdorpen in Nepal. Daar behandelen ze tientallen dorpsbewoners met allerlei klachten: ontstoken ogen, benauwdheid en buikkoliek. Rachel schrijft medicijnen voor die ze direct meegeeft. De zorg is gratis voor deze mensen, die de reguliere medische zorg meestal niet kunnen betalen. Rachel: "De mensen wonen hoog in de bergen. Zonder auto kost het ons één of twee dagen om ze te bereiken. Te voet, want ander vervoer is er gewoon niet. Heel zieke mensen, zwangere vrouwen en vrouwen die borstvoeding geven kunnen niet zelf naar de kliniek komen. Een doodzieke vrouw werd een dag lang door vier mensen vanuit de bergen naar de kliniek gedragen. De kans is dan wel erg groot dat iemand onderweg overlijdt. Dat moet anders." ●

► MIVA vindt het belangrijk dat vrouwen een podium krijgen, dat hun kracht centraal wordt gesteld. MIVA ondersteunt deze vrouwen met onmisbare vervoers- en communicatiemiddelen. Echte heldinnen die onze steun verdienen. Helpt u mee? [Doneer via www.miva.nl](http://www.miva.nl)

Vrouwen eisen rol op in Colombiaans vredesproces

Het noorden van de Colombiaanse provincie Cauca is de thuisbasis van de inheemse groep Nasa. Het gebied wordt al jarenlang geterroriseerd door verschillende gewapende groepen die controle willen over dit gebied. Te midden van dit geweld zijn er heldhaftige vrouwen die opkomen voor hun rechten. Zij zetten hun leven op het spel om het grondgebied te beschermen. Janneth Lozano Bustos steunt deze vrouwen, samen met Mensen met een Missie, in hun strijd voor gerechtigheid.

► TEKST ANDREA RODRIGUEZ FROHWEIN FOTOGRAFIE FEDERICO RIOS

Ana Tulia Zapata was de eerste vrouw in Noord-Cauca die politiek actief werd. Haar man werd vermoord in 1985.

Een uur rijden van Cali, bij de watervallen van Chorrera del Indio, ontmoeten we Bertha, Ana Tulia en Dora: drie inheemse vrouwen die in de vroege ochtend onder leiding van Janneth en een inheemse wacht met de auto vanuit Noord-Cauca vertrokken zijn. Janneth (60) slaakt een diepe zucht zodra ze uit de auto stapt. “Wat een prachtige plek!”, roept zij en steekt haar handen in de lucht. Bertha Cecilia Rivera (52) pakt een fles *aguardiente*, een gedestilleerde sterke drank, uit haar tas. Eén voor één schenken de vrouwen de transparante vloeistof in hun handpalm en gooien het richting de waterval. Een paar minuten later knikt Dora Alicia Villaquirán (45) tevreden. “Moeder natuur accepteert onze aanwezigheid hier,” zegt zij.

Doodsbedreigingen en moorden

“Jammer dat jullie niet naar ons konden komen”, zegt Bertha. “De situatie is nogal gecompliceerd op dit moment.” Bertha doelt op het geplande bezoek aan de gemeenschap van de vrouwen dat op het laatste moment om veiligheidsredenen gecancelled moest worden. De toename van doodsbedreigingen en moorden op inheemse leiders en mensenrechtenverdedigers in deze regio is zorgwekkend. Een paar dagen voor ons bezoek werd José Jair Orazco, beschermer van de rechten van zijn gemeenschap, vermoord in zijn woonplaats Cartago in Noord-Cauca.

Het noorden van de provincie Cauca is de woonplaats van 110.000 Nasa, een inheemse groep. Het gebied is ideaal voor het verbouwen van onder andere coca-planten en marihuana, twee gewassen

met een grote spirituele waarde voor de Nasa. Decennialang proberen drugshandelaren en andere gewapende groepen het gebied met grof geweld op te eisen. Verdrijvingen en doodsbedreigingen zijn dagelijkse realiteit voor de lokale bevolking. Vrouwen krijgen daarnaast met nog meer problemen te maken. “Zij worden drie keer zo hard benadeeld, omdat zij vrouw, inheems én arm zijn. Seksueel en psychologisch geweld is dagelijkse kost voor hen”, legt Janneth uit. “Maar paradoxaal genoeg wordt nog steeds onvoldoende rekening gehouden met deze vrouwen in politieke besluitvorming en lokale vredesprocessen.”

Boven het maaiveld

Janneth, zelf afkomstig uit Ibagué (een dorp tussen Bogotá en Cali), voelde van jongs af aan een diepe solidariteit voor

inheemse vrouwen. “Mijn vader heeft altijd gewerkt met inheemse vrouwen. Daardoor zag ik van jongs af aan hoe ernstig hun rechten worden geschonden en dat zij zwaar gemarginaliseerd worden”, legt zij uit.

Al jaren werkt Janneth daarom samen met Mensen met een Missie om deze vrouwen bewust te maken van hun rechten en om hun politieke participatie te vergroten. “De meeste vrouwen die slachtoffer worden van geweld, doen geen aangifte. Ten eerste uit angst, omdat zij en hun familieleden bedreigd worden als ze dat doen. Maar ook omdat er meestal geen opvolging wordt gegeven aan geweldplegingen: daders blijven ongestraft. Ook worden de groepen die verantwoordelijk zijn voor deze mensenrechtenschendingen niet benoemd.”

Vrouwen als Bertha Cecilia Rivera zijn vastbesloten om de strijd voor vrouwenrechten voort te zetten.

'Vrouwen die hun hoofd boven het maaiveld durven uit te steken, krijgen te maken met doodsb bedreigingen'

Al jaren werkt Janneth Lozano Bustos samen met Mensen met een Missie om vrouwen bewust te maken van hun rechten en om hun politieke participatie te vergroten.

Ana Tulia Zapata (72), ook wel *mama wala* (grootse moeder) genoemd, was de eerste vrouw in Noord-Cauca die politiek actief werd. Haar man werd vermoord in 1985, omdat hij werd aangezien als informant van guerillabeweging FARC. Het verlies deed Ana Tulia beseffen dat de rol van vrouwen bij vredesprocessen compleet genegeerd werd. Sinds 1993 vertegenwoordigt zij vrouwen in het lokale inheemse bestuur. Vele vrouwen, zoals Bertha en Dora, volgden het voorbeeld van Ana Tulia. Maar niet zonder risico. Vrouwen die hun hoofd boven het maaiveld durven uit te steken, krijgen te maken met doodsb bedreigingen. "De veiligheidsmaatregelen die vanuit de overheid worden aangeboden, zijn verre van toereikend. De kogelvrije vesten zijn gemaakt voor mannen en passen hen niet. Zij krijgen een motor toegewezen als 'veilig' vervoer. De zogenaamde noodknop die hen is aangereikt, werkt niet op de afgelegen plekken waar zij wonen. Bedreigde vrouwen voelen zich ontzettend onveilig", legt Janneth uit.

Ondanks alle ellende, stralen de vrouwen een onuitputtelijke kracht uit. "Wij hebben ervoor gezorgd dat wij vertegenwoordigd worden in lokale besluitvormingsprocessen. Zo zijn er vrouwelijke raadsleden en is er een vrouwelijke burgemeester benoemd", zegt Bertha trots. "Janneth's steun hierbij is vitaal", vult Dora aan. "Zij is onze rechterhand, onze lerares, onze steun en toeverlaat." De vrouwen zijn vastbesloten om hun strijd voort te zetten. Een essentiële stap hierin is dat de overheid de groepen benoemd die verantwoordelijk zijn voor het grove geweld in Noord-Cauca en andere gebieden. Er moet een einde komen aan de straffeloosheid in Colombia. "Tot die tijd, kunnen we nog lang niet spreken van vrede", besluit Janneth. ●

▶ Met het ondertekenen van het vredesakkoord met guerillabeweging FARC, verkondigde de Colombiaanse regering in 2016 het einde van de 50-jarige gewapende conflict. Met het vertrek van de FARC nam de aanwezigheid van (para)militaire groepen, FARC-dissidenten en ongeïdentificeerde gewapende groepen echter sterk toe. En daarmee ook het aantal doodsb bedreigingen jegens inheemse leiders en mensenrechtenverdedigers. In 2018 werden 252 sociale leiders vermoord: ruim twee keer zoveel als in 2016.

▶ Mensen met een Missie werkt in Colombia aan lokale vredesopbouw voor Afrocolombianen en inheemsen. Wij stimuleren de rol van vrouwen bij vredesprocessen en strijden tegen geweld tegen vrouwen, zoals vrouwenhandel.

www.mensenmeteenmissie.nl

Over weinig zoveel discussie als de relatie tussen vrouwenrechten en islam. Hoe komen we voorbij de clichés van de 'onderdrukte, gesluierde moslima', en kunnen vrouwen zelf een tegengeluid formuleren zodat niet langer een ideologische cultuuroorlog over hun, al dan niet bedekte hoofd wordt uitgevochten?

'Umm Salamah geeft me kracht'

Anne Dijk, religiewetenschapper, islamoloog en islamitisch theoloog, oprichter directeur Fahm Instituut (voor het toegankelijk maken van kennis over de islam).

► TEKST FRÉDERIKE GEERDINK FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

"Mijn heldin is Umm Salamah, een van de metgezellinnen van de profeet tijdens zijn tijd in Medina. De vrouwen van Medina stonden erom bekend vrijer te zijn dan de vrouwen in Mekka, en actiever in de maatschappij. Umm Salamah stelde vragen, ook over vrouwenrechten. Ze vroeg bijvoorbeeld waarom de Koran alleen aan mannen was gericht. De profeet had daarop een taalkundig antwoord kunnen geven: in het Arabisch is het meervoud grammaticaal bijna altijd mannelijk. Maar hij koos ervoor geen antwoord te geven. Later op de dag kwam er een openbaring, waarin gelovigen werden aangesproken met 'Zeker, mannen en vrouwen'. Daarmee was het antwoord gegeven: de Koran is aan mannen én vrouwen gericht. Die openbaring was er zonder haar vraag misschien niet geweest. Ze heeft dus direct invloed gehad op de islam.

Het grootste misverstand over de islam is dat moslimvrouwen geen zelfbeschikkingsrecht zouden hebben. Of eigenlijk: dat er sowieso weinig zelfbeschikking is in de islam, ook voor mannen, en dat het een wetmatige godsdienst is. Het is niet waar. Kijk naar mij: ik ben een bekeerlinge en een alleenstaande moeder. Ik sta volledig in mijn zelfbeschikking. Het is waar dat vrouwen nu vaak aan huis gebonden worden, dat bescheidenheid en onzichtbaarheid worden gezien als deugden van de vrouw, maar dat komt eerder voort uit culturele tradities. De islam kan juist een tool zijn om tot zelfbeschikking te komen. Bescheidenheid is zeker een deugd, maar het is niet de enige kwaliteit die we van God gekregen hebben. Het is belangrijk je kwaliteiten te gebruiken en te worden wie je bent. Daarmee wordt de diversiteit van mensen zichtbaar. Die diversiteit zag je ook in de tijd van de profeet. Umm Salamah gebruikte haar intelligentie, stelde kritische vragen en werd een religieuze autoriteit. Dat inspireert me en geeft me kracht."

Progressieve fundamentalist

"De islam is uniformer dan bijvoorbeeld het christendom. Over de fundamenten is weinig tot geen discussie. Daardoor zijn rituelen als het gebed goed bewaard gebleven. Ja, ik bid vijf keer per dag. Het is een verplichting, maar ik zie de islamitische verplichtingen als zelfzorg. De wijsheid erachter komt de gezondheid van de mens ten goede. Het gebed creëert rustmomenten in je dag. Die

Ane: "Het gebed creëert rustmomenten in je dag. Die fundamenten zijn belangrijk."

'Ik laat mij inspireren door de fundamenten, maar leef in het heden'

fundamenten zijn belangrijk. Maar ik ben ook progressief. Er zijn veel teksten in de Koran, de soennah en de hadith, die je op meer manieren kunt uitleggen en waar discussie over is. Zo is er een tekst in de overleveringen die stelt dat de islam van alle tijden is. Sommige moslims concluderen daaruit dat de islam onveranderlijk is en in elke tijd hetzelfde moet worden toegepast. Ik interpreteer het anders: de islam is gekomen voor alle tijden en daarmee in elke nieuwe tijd opnieuw een inspiratie. Ik laat mij inspireren door de fundamenten, maar leef in het heden. Je zou mij een progressieve fundamentalist kunnen noemen. Ik geef trainingen, cursussen en lezingen om de uitgebreide kennis die er is over de islam bekender te maken bij het bre-

de publiek, zowel moslims als niet-moslims. Daarom heb ik het Fahm Instituut ook opgericht. De metgezellinnen van de profeet en vrouwenrechten zijn thema's die bij mij altijd terugkomen. Een tijdje geleden was er een man bij de cursus over islamitisch feminisme. Hij was imam in een Marokkaanse moskee. Hij wilde op basis van wat hij in de cursus had geleerd in zijn moskee gaan pleiten voor het toelaten van vrouwen in het centrale gedeelte van de moskee. Hij vroeg of ik langs wilde komen om daarover in het bestuur het gesprek op gang te brengen. Dat ga ik doen. Zo plant ik zaadjes. Natuurlijk kun je ook voor revolutie kiezen en met een vrouwenmars op de moskee je plek opeisen, maar dat is niet mijn weg. Ik denk dat evolutie beter beklijft." ●

Islam met ratio én gevoel

Nora Asrami, islamoloog en bezig aan promotie-onderzoek naar de religieuze identiteitsontwikkeling van jongvolwassen moslims in Nederland.

► TEKST FRÉDERIKE GEERDINK FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

"Het was begin september 2001 toen ik aan mijn studie Arabisch en islamologie begon aan de Universiteit Utrecht. Ik hoor het de decaan nog zeggen: 'We gaan een exotische wereld bestuderen'. Kort daarna was het 9/11. Aanslagen en oorlog waren mij niet vreemd want we keken thuis ook naar het Arabische nieuws, maar met de aanslagen in New York werden voor het eerst het westen en de islam tegenover elkaar gezet. Ineens ging het niet meer over iets 'exotisch', maar werd de islam het gesprek van de dag, ook in Nederland." Ik raakte ervan in paniek. Ik wilde de islam wetenschappelijk bestuderen, maar tegelijkertijd was ik van slag, net zoals na de aanslag op de redactie van het Franse satirische magazine Charlie Hebdo. Ik werd constant bevraagd. Wat vind je hiervan, als moslima? Ik kreeg de neiging de hele islam uit te leggen en te verdedigen en wilde met iedereen het gesprek aangaan, tot en met PVV'ers aan toe. Maar uiteindelijk vroeg ik me af: waarom wil ik dat, en voor wie? Waarom zou ik met iemand in gesprek gaan die niet oprecht geïnteresseerd is? Het was beter om terug te gaan naar waar het me oorspronkelijk om te doen was: mijn eigen geloof beter leren kennen. Ik heb geleerd daarin meer op mijn eigen gevoel te vertrouwen, en minder te reageren op wat de buitenwereld van mijn verwacht. Dat geeft rust."

Vragen stellen

"Ik ben de jongste in een gezin met vijf meiden. Bij neefjes en nichtjes zag ik vaak dat jongetjes heel anders werden behandeld dan meisjes. Ik was twaalf, dertien jaar toen ik aan mijn moeder vroeg waarom er over een meisje dat wegliep van

'Mijn helden zijn alle vrouwen en mannen die sleutelen aan de patriarchale samenleving en die streven naar echte gelijkheid'

huis slecht wordt gesproken, terwijl jongens die iets slechts doen snel wordt vergeven. Mijn moeder antwoordde: 'Voor God zijn we gelijk maar voor de mensen niet'. Daar werd ik zo boos over! Ik wilde meer uitleg bij de islam, een theologisch verantwoorde uitleg die mijn ouders, die ongeletterd zijn, mij niet konden bieden. Daarom ben ik islamologie gaan studeren.

Mijn ouders hebben me godsbewustzijn meegegeven en daar ben ik ze dankbaar voor. Een aantal jaren geleden was ik lid van het platform In Vrijheid Verbonden, waar vertegenwoordigers van verschillende religies en levensbeschouwingen zich samen sterk maken voor de democratie, met vrijheid van godsdienst. Op een dag mocht ik toen nog koningin Beatrix ontvangen. Ik was daar zó enthousiast over en bracht verslag uit aan mijn moeder, maar die zei al eerst: 'Heb je wel gebeden?' Dat vond ik toen vervelend, maar die houding heeft me wel het besef bijgebracht dat bidden altijd belangrijk is. Dat heeft me geholpen bij het bestuderen van de islam, vooral

Nora: "Aicha bevestigde voor mij dat vrouwen in de islam ook belangrijk zijn."

als ik 'lastige teksten' tegenkwam. Teksten die mijn strijd voor gendergelijkheid niet ondersteunen, bedoel ik. In de islamitische leer is te vinden dat de man de voogd is van de vrouw. Door mijn overtuiging dat Allah vrij van onrechtvaardigheid is, weet ik dat Hij er een bedoeling mee zal hebben en dat het aan mij is om die te vinden. Zulke teksten helpen me ook om vragen te stellen. Hoe is het geloof door mannen gebruikt? Waarom is er een systeem gebouwd op die ene tekst over de man als voogd van de vrouw, maar niet op eenentwintig teksten over liefde en tederheid tussen man en vrouw en over elkaar rust geven? Vrouwen werden opzij geschoven in de tijd dat de sharia werd geschreven. Dat is jammer. Daarom zijn mijn helden alle vrouwen en mannen die er een bijdrage aan leveren te sleutelen aan de patriarchale samenleving en die streven naar echte gelijkheid. En als ik één held moet kiezen? Dan kies ik Aicha, de eerste vrouw die de Koran onderwees. Zij bevestigde voor mij dat vrouwen in de islam ook belangrijk zijn. Door haar ben ik vernieuwingstheologen gaan lezen en op het spoor gekomen van Rabia al-Adawiyya, een Soefi mysticus, heilige en dichteres uit de de achtste eeuw.

Zij schreef bevlogen over de natuur, de schepping en over de liefde tussen God en de mens. Van de ratio waarmee ik mijn studie begon, heb ik me kunnen ontwikkelen tot een islamoloog die ook op haar gevoel durft te vertrouwen." ●

women
Dutch Gender Platform

Vrouwenrechten uitgekleeft

Vrouwenrechten liggen onder vuur nu de regering van Nicaragua steeds meer dictatoriale trekken krijgt. Journaliste Ileana Lacayo Ortiz stelde het onrecht aan de kaak en moest haar land ontvluchten. "Stap voor stap probeert de regering vrouwen de rechten waar ze hard voor hebben gestreden, te ontnemen."

► TEKST RENATE VAN DER ZEE FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

In Nicaragua maakt naar schatting één op de twee vrouwen een vorm van geweld mee in haar leven. Maar de dictatoriale regering Ortega-Murillo doet niets om dat te veranderen. "Integendeel: stap voor stap probeert de regering vrouwen de rechten waar ze hard voor hebben gestreden te ontnemen", zegt de Nicaraguaanse journaliste en activiste Ileana Lacayo Ortiz. Zij moest haar land ontvluchten nadat zij het nieuws bracht dat de Nicaraguaanse politie verantwoordelijk was voor de moord op een collega-journalist. Op uitnodiging van de organisatie Peace Brigades verblijft ze nu in Nederland en ze wil graag vertellen over de schending van mensen – en vooral vrouwenrechten in haar land – een onderwerp dat opvallend weinig in het nieuws is geweest. "Ik heb me altijd ingezet voor vrouwenrechten. In de jaren negentig kregen we het voor elkaar dat er 'comisarias de la mujer' kwamen; speciale politiebureaus waar vrouwen terecht konden om aangifte te doen van seksueel geweld of mishandeling. Deze politiebureaus werden bemand door vrouwen en dat was heel belangrijk omdat de gewone politie in Nicaragua vrouwen heel slecht behandelt."

Maar de regering heeft de comisarias de la mujer nu allemaal gesloten. Ook wordt er gemorrelt aan een wet die allerlei vormen van geweld tegen vrouwen erkent. "We hebben lang gevochten voor deze wet die femicide, moord op een vrouw omdat zij een vrouw is, psychologisch en economisch geweld tegen vrouwen

erkent. De regering is bezig deze wet uit te kleden. We hebben gestreden voor de legalisering van abortus en dat is ons gelukt – in specifieke gevallen. Maar de regering heeft ook dat teruggedraaid."

Ileana Lacayo Ortiz kan voorlopig niet terug naar haar land. "Het is daar gevaarlijk geworden voor journalisten. Veel van mijn collega's zijn ook gevlucht. Nu ik in Europa ben, probeer ik aandacht te vragen voor de situatie in Nicaragua. In de hoop dat iemand ons wil helpen." Op uitnodiging van mensenrechtenorganisaties Peace Brigades International en Justice and Peace verblijft ze nu voor 3 maanden in Nederland binnen het Shelter City programma. ●

Overal ter wereld worden vrouwen zoals Ileana, die strijden voor vrouwenrechten, opgepakt. In 2018 alleen al zijn meer dan 38 vrouwelijke mensenrechtenactivisten vermoord. De deelname van vrouwen aan vredesprocessen is marginaal, terwijl de kans op duurzame vrede groter is als vrouwen deelnemen. Van alle vrouwen wereldwijd krijgt 35% in haar leven te maken met fysiek of seksueel geweld. Een vrouw in Nederland verdient in haar leven gemiddeld 3 ton minder dan een man. Vrouwen besteden twee keer zoveel tijd aan zorgtaken als mannen. WO=MEN, Dutch Gender Platform werkt samen met haar leden aan wereldwijde gendergelijkheid en respect voor vrouwenrechten.

Op de vlucht: 'Het is daar gevaarlijk geworden voor journalisten'.

Femicide is moord op een vrouw omdat zij een vrouw is

Wie is jouw heldin?

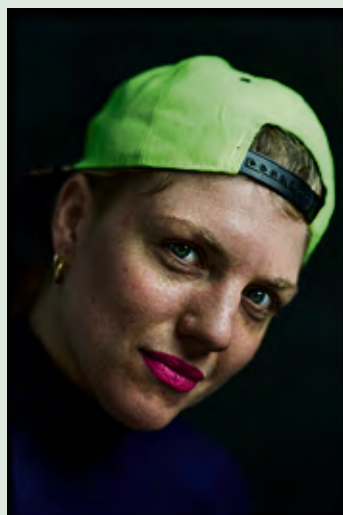
Wat betekenen vrouwenrechten voor jou?

Jacqueline **Blom**

Anne **Neuteboom**

Simone **van Saarloos**

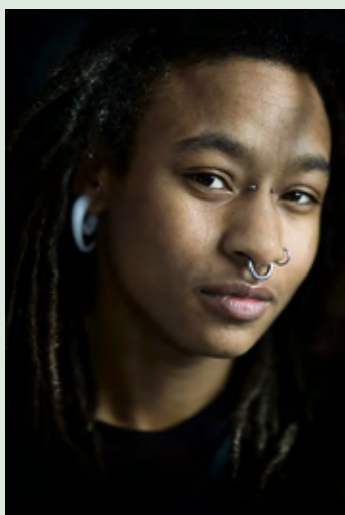
Amme **Assante**

Mariam **Elmaslouhi**

Nana **Adjoa**

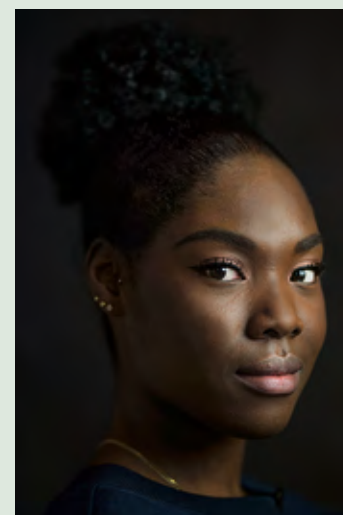
Naomie **Balentien**

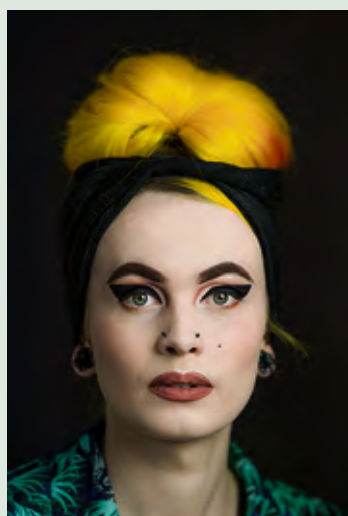
Anne **Dijk**

Ira **Kip**

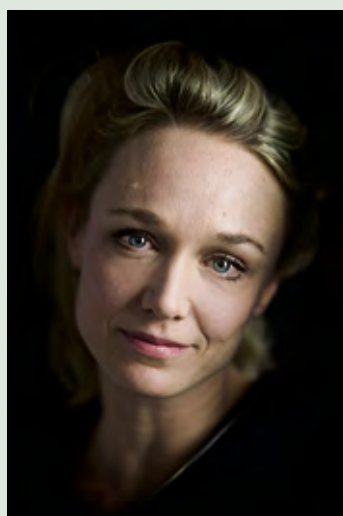
Belinda **van der Stoep**

Loena **Maas**

Nora **Asrami**

Sophie **van Winden**

Brigitte **van Bakel** & Maya **van As**

Yora **Rienstra**

Wil jij ook dat heldinnen de strijd voor vrouwenrechten kunnen voortzetten?

Steun dan: **Blijf Groep, Care Nederland, Fier, Mensen met een Missie, MIVA, WO-MEN**

'Heldinnen', een film van **Mona van den Berg**: www.youtube.com/channel/UCmYJAo9NrK7719YV5dBg2yA

Colofon

Deze krant valt niet onder de redactionele verantwoordelijkheid van Trouw uitgabe: maart 2019

Idee, hoofdredactie, fotografie
Mona van den Berg
www.monavandenbergh.nl

Eindredactie
Annemiek Verbeek
www.annemiekverbeek.nl

Vormgeving
Krijn Ontwerp - Bas Krijn
www.krijnontwerp.nl

Aan deze krant werkten mee:
Frédérique Geerdink, Marijke de Jong, Emma Langbridge, Anja Meulenbelt, Marlies Pilon, Christel van Rijsewijk, Andrea Rodriguez Frohwein, Tialda Veldman en Renate van der Zee.

Deze krant is tot stand gekomen door:
Blijf Groep, Care Nederland, Fier, Mensen met een Missie, MIVA en WO-MEN.